

Година

5660 сѣм

I.

НАСТАВНИКЪ

УЧИТЕЛИ И РОДИТЕЛИ

ИЗЛИЗА ВСЪКА НЕДѢЛЯ

Годишна цѣна дванайсетъ лева
или 60 гр., шестмѣсечна шестъ
лева или 30 гр., отдѣленъ брой
30 стотинки, безъ приложеніето

№ 1.

Подписката се приема въ редак-
ціята при типографіята
на Р. И. Влѣскова
въ Варна.

Юлій 15 дѣнь 1880-години.

СЪДЪРЖАНІЕ: Двѣ думи къмъ читателитѣ. --- Врѣмъ педагогически свѣдѣнія
за народнитѣ учители. --- Наставничествъ дѣло. --- Репортъ на вар-
нен. окръженъ Инспекторъ за свѣдѣніето на народнитѣ учили-
ща въ Балчикско окръжие. --- Звонѣжия

Двѣ думи къмъ читателитѣ.

Не е нужда да расправяме подробно на Г-
да читателитѣ че издаваніето на подобно спи-
саніе, което да са занимава най-главно съ по-
лезни и научни свѣдѣнія за народнитѣ учите-
ли, и което да излага вървежа ни въоше на
народното образование, е повече отъ колкото
своевременно, особено днесъ, когато училища-
та зематъ съвсѣмъ друга посока въ духа по
новото направление на възпитаніето. За туй
като предприехме изданіето на едно такова спи-

саніе, ній го нарекохме „Наставникъ“, съ надежда, че то ще послужи най-първо за ръководство на народнитѣ учители, и второ ще развива любознателността на народа къмъ полезно чтеніе, която любознателность до сега са е задоволявала съ едни нищо и никакви списанія, безъ да може да са възползува що-годѣ за въ практическія си животъ. Тъзи задача, наистина, е твърдѣ мъчна и до колко ще можемъ да отговоримъ на нея, това остава да покаже дѣлото. Като са възселяваме обаче на дѣятелитѣ по народното просвѣщеніе и на любороднитѣ бждѣщи спомощници на „Наставникъ“, смѣемъ да са надѣемъ, че ще постигнемъ до нѣйдѣ желаніето си.

За сега Редакціята счита за длѣжностъ да обяви на бждѣщитѣ си сътрудници, че, въ началото на изданіето, трудоветѣ имъ не ще може да са възнаграждаватъ инакъ, освѣнъ съ едно крайно благодареніе, а по-нататѣкъ сичко зависи отъ добріятъ приѣмъ, който списаніето ще намѣри въ читающата ни публика.

НАСТАВНИКЪ ще излиза всяка недѣля на тѣзи голѣмина, и за да може всѣки любознателенъ да са здобіе съ него, ній отредихме годишната му цѣна Дванайсетъ Лева, предплатени.

РЕДАКЦІЯТА.

Кратки педагогически свѣдѣнія за народнитѣ учители.

За да може всѣки учитель да отговаря на високото си призваніе, той трѣба преди всичко да знае какъ по-добрѣ и по-сполучливо да върши работата си т. е. да знае какъ да веде първоначалното обучение и развитіе на дѣцата. За жалость обаче исповѣдаме, че малцина сж тѣзи учители, които би могли, на основаніе на своитѣ наблюденія, упражненія, опити и т. н. да си изработятъ самостоятелно единъ пътъ, по който *систематически* би слѣдвали въ дѣлото на обученіето. Причината на това е, че мнозина отъ народнитѣ учители, при желаніето си да са усвършенствувать, не сж имали възможность да си доставятъ поне тѣзи бнижки, които имаме въ бедната си литература по тѣзи частъ, поради тѣхната скѣпотія едно—и друго, че повечето сж и не добрѣ приготвени *умствено* за своето самообразование; а пъкъ за достиганіето на този пътъ изисква са сформированіето на *общи и опредѣленни начала и правила*, съ които учителитѣ да могатъ да разбератъ, да съзнаятъ най-напредъ цѣльта на въспитаніето. За това и ний пристѣпваме направо къмъ изучваніето на тѣзи важна наука, която са нарича ПЕДАГОГИКА, като я разподѣлихме на уроци, които, молимъ учителитѣ, да не пропусчатъ безъ вниманіе.

УРОКЪ ПЪРВИ.

Педагогиката или науката за въспитаніето си е получила названіето отъ гръцкитѣ думи: *παιδός*—дѣте, и *ἄγω*—ржевода, веда и са раздѣля на двѣ части:

на Педагогика съ собственъ смислъ и Дидактика. Ний ще са занимаваме най-първо съ дидактиката. Дидактиката са раздѣля на обща и частна (или методика). Първата излага правилата на обученіето въобще, а послѣдната — правилата на обученіето въ приложеніе къмъ предмета. Ний ще начнемъ отъ методиката, която указва методитѣ въ преподаваніето на кой да е предметъ. Трѣба най-напредъ да обяснимъ какво ще каже *методъ*. Думата методъ е произведена отъ гръцки: *μετὰ* (около и *ὅδῳ* (пътъ), което ще каже: съпровождане, изслѣдваніе. Въ педагогиката подъ методъ на въспитаніето са разумѣва способъ, чрезъ който са разпредѣляватъ средствата за въспитаніето тъй, щото да могатъ да достигнатъ цѣльта си. Метода може да са разгледва отъ двѣ страни: или отъ къмъ вътрѣшната страна т. е. вървежа му, или отъ къмъ външната страна т. е. формата му, вслѣдствие на което са и раздѣля на аналитический и синтетический методъ.

Аналитическия методъ състои въ туй, че учителя, като са запознае съ ученика и като му опредѣли знаніето, желае да му разясни, разскаже пѣкой темни понятія. Синтетическия методъ са заключава въ туй, че учителя, като съобщава на ученика различни отривочни свѣденія, стареа са отнелъ да състави отъ тѣхъ цѣлъ редъ знанія. Тѣзи два метода са употребяватъ и въ учебницитѣ и въ другитѣ науки съ тѣзи само разлика, че въ пѣкои науки, като напр. въ Психологіята или Философіята тѣзи два метода са употребяватъ съвсѣмъ наопаки, както въ Педагогиката; тъй напр. подъ аналитически способъ въ поменхтитѣ науки са разумѣва изслѣдованіе отъ частитѣ къмъ общото положеніе, а въ педагогиката наопаки, т. е. изслѣдованіето са съвършава отъ общото къмъ частното.

Въ Педагогиката е важенъ не само вървежа (ходътъ) на обученіето, нъ и външната *форма* на метода. Като разгледаме метода отъ къмъ *формата*, ний

ще видимъ че той са дѣли на два вида: 1) акроаматическій т. е. таквази форма на метода, когато учителя съобщава знанія на ученицитѣ, а тѣ слушатъ и забѣлѣжватъ, какво говори учителя и 2) *еротематическій* т. е. таквази форма на метода, когато учителя предлага на ученицитѣ въпроси, а тѣ отговарятъ на тѣхъ. Последнія методъ са дѣли още на частни видове: *катихизическій* и *евристическій*; двата тѣзи вида на еротематическія методъ сж почти еднакви, иматъ само малки нѣкон различія. Катихизическата форма са състои въ туй, че на ученика са дава такъвъ въпросъ, въ който са и заключава отговора му; тука, разбира са, са дава твърдѣ малко мѣсто на самостоятелността на ученика. Евристическата форма иска отъ ученика много по-голѣма самостоятелность, умственнo напpяганіе, тѣй като въ въпроситѣ по тѣзи форма не са заключаватъ отговоритѣ имъ. Този методъ са нарича още и сократически, отъ името на философа Сократа, който най-напредъ зель да го употребява.

Третья форма на обученіето е метода *дидактически*, който са състои въ това, че на ученицитѣ са показва този предметъ, за който имъ са разсказка, тѣй напр. преди да имъ са разскаже за птицата, показватъ имъ самата птица.

Ако метода е способъ на обученіето, способъ за распредѣленіе средствата на възпитаніето, то, явява са питаніе, кой методъ е най-добръ? Опредѣленъ отговоръ за достоинството на този или онзи методъ зависи както отъ предмета, къмъ който са прилага тоя или други методъ, тѣй и отъ възрастта на ученицитѣ, съ които трѣба да са занимаваме; метода самъ по себѣ си е добръ, нъ ако го прилагаме къмъ ученици съ различни възрасти, ще видимъ, че не ще получимъ желаемія резултатъ. Бѣл. языкъ аритметика и законъ Божій тѣй сж различни помежду си, щото не може точно да са опредѣли, като кой методъ да са употреби при преподаваніето имъ.

Най-добрия способъ е синтетическия съ формата евристическа. Нъ къмъ нѣкои предмети този методъ и тѣзи форма не могатъ да бѣдатъ приложени; не може, напр. да са задаватъ въпроси на ученика за съдържаніето, смисъла на нѣкоя си молитва, когато тѣзи молитва е съвсѣмъ неизвѣстна или непонятна на ученика; тѣй сѣщо не може да са задаватъ въпроси и по свѣщенната исторія, когато ученика още не я знае. За туй при преподаваніето на законъ Божій по-добръ ще бѣде, ако са прилагаше другата форма—акроаматическата, т. е. когато учителя най-напредъ, като са почне обученіето по този предметъ, трѣба да раскаже каква да е исторійка, а че отпослѣ да я обяснява. При обученіето на аритметиката може, безъ да са съобщаватъ на ученика нѣкои знанія отъ нея, да са прилага евристическата форма, за това и добритѣ ръководства по тѣзи частъ сѣ написани по тѣзи форма. По тѣзи сѣща форма става и обученіето на българскій языкъ.

Сега обученіето въ училищата ни почна да са веде по най-новата метода и съставлява като единъ цѣль предметъ, а не тѣй като отпреди бѣше — а и сега по нѣкои мѣста забѣлѣзва са, че изучаватъ най-напредъ *читмо, писмо, смѣтаніе* и дрѣ.

Този способъ на обученіето, който са заключава въ изучваніето по нѣколко предмети едновременно, по мнѣніето на вещитѣ хора билъ най-добръ и съотвѣтствувалъ въ психологическо и физиологическо отношеніе на дѣтето. Предишния способъ на обученіето, който са е заключавалъ въ изучваніето предметитѣ единъ по единъ, е твърдѣ нагубенъ както за психологическата страна на ученика, тѣй и за физическата му; защото е подкъртвалъ вниманіето на ученика и нагубно е вліялъ на здравіето му. За туй въ сегашно време педагогитѣ съвѣтватъ колкото са може по-кратки да бѣдѣтъ часоветѣ на занимаіето, а самитѣ уроци да бѣдатъ разнообразни, т. е. подиръ урока на единъ

предметъ да слѣдва урокъ отъ други предметъ. Първия предметъ на обученіето трѣба да бѣде обучаваніе въ грамотностъ, т. е. да са научи дѣтето да чете и пише, слѣдователно, понятіето на грамотността свързва обученіето на четеніето и писаніето; нъ при всичко това за дълго време са обучавали отдѣлно четеніето и отдѣлно писаніето — четеніето най-напредъ а писаніето по-послѣ. Тѣзи метода на обученіето са забѣлязва и до сега у насъ и то по тѣзи мѣста, дѣто учителитѣ сж хора наусничари и са занимаватъ съ това свято занаятіе единствено за туй, че нематъ и не сж въ състояніе да вършатъ нѣкоя работа за насущното си припитаніе. Нъ, ако са обърне вниманіе на исторіята, то ще видимъ, че писмото е предшествовало на четеніето; слѣдователно, трѣба да обучаваме най-напредъ писмо, и послѣ четеніето. Първоначално чловѣкъ, като сжщество мисляще, е изказвалъ мислитѣ си словесно. Съ теченіето на времето, особено като е желаялъ да са поразговори съ ближнитѣ си, които сж биле въ отсъствие на нѣкадѣ, явило са пужда да предава мислитѣ си не словесно, а писмено, съ нѣкои външни знакове. По този начинъ са появило писмото, т. е. на какъвъ-да е предметъ исписвалъ са цѣлъ редъ знакове, съ които са исказвало извѣстна мисль. Който получи тѣзи знакове, длъжепъ е билъ да ги прочете и да имъ разбере смисльта, вслѣдствие на което са е появило искуството да са чете *написаното*. Отъ това са види, че писмото е предшествовало на четеніето, а споредъ това и въ обученіето на грамотността по-естественно ще бѣде да са начева най-напредъ съ обученіето на писмото, а послѣ вече да са запознава дѣтето съ печатанитѣ букви т. е. да са учи на четеніе.

Естествениитѣ науки.

—0—

(Общо разгледваніе).

Естествениитѣ науки са занимаватъ съ изслѣдуваніето на природата въ всичкитѣ ѣя проявленія.

Думата *природа*, както въ науката, тѣй и въ обикновенніа животѣ, има три различни значенія. Въ най-широкъ смислъ тя изражава: събраніе на всичкитѣ съществуващи предмети. Въ този смислъ казватъ: „природата е безкрайно богата.“ Послѣ, въ по-тѣсно значеніе подъ думата *природа* разумѣватъ събраніе (съвокупность) всичкитѣ свойства и признаци на единъ предметъ. Това второ значеніе има напр. въ израженіето: „желязото по природата си е вещество твърдо, мѣкчнорастопимо, тежко и магнетическо. Най-подиръ въ трѣтото значеніе подъ тѣзи дума разумѣватъ *основната сила и причина* на всичкитѣ вещи и явленія. Въ този смислъ казватъ: природата произвежда животни, растенія и каманье.

Като са е. намиралъ още отъ самото си рождєніе въ постоянно съприкосновеніе съ *взгнїніа* мїръ и въ значителна зависимость отъ него, чєловѣка вижда въ природата високо и прекрасно проявленіе на всичко земно. Нѣ той не са е задоволявалъ съ едно външно съзерцаніе; на дѣха му е вродєно стремленіе да изслѣдва назначеніето на всичкитѣ предмети и закони, по които тѣзи предмети прєпєхождатъ, същєствуватъ, дѣйствуватъ и са изгубватъ. Благодарєніе на това стремленіе, още отъ незапамятни времена отдѣлни хора сѣ са посветили съвършенно за изучванієте на природата, наблюдавали, правали опити, привождали въ порядѣкъ разнообразнитѣ отдѣлни свѣдѣнія, при-

добити отъ предшествениците имъ, искали законната, естественната свръзка между фактоветъ и явленията и съ съзнание са старали да подчинятъ всичко на духовното единство и порядъкъ. Напрегнатитъ вѣковни трудове на тѣзи хора малко по малко сж ни довели до знанія, все повече и повече оствершенствувани; за всичкитъ вещественни предмети, за тѣхнитъ вътрешни и външни отношенія, за тѣхнитъ съединенія и дѣйствія; тѣзи трудове привели къмъ познанието на причинитъ и силитъ, отъ които зависятъ явленията и промѣненіята, които ставатъ въ окръжаващата ни природа. Всички такъзи знанія наедно съставляватъ необхятната областъ на *естествознанието*, която по-обширността на съдържаніето си и по разнообразіето си на разгледванитъ предмети са раздѣлятъ на нѣколко *части* или *клонове*, които образуватъ отдѣлни, самостоятелни *естествени науки*: астрономія, физика, химія, естествена исторія и географія. Съдържаніето и обемътъ на всекоя отъ тѣзи отдѣлни науки по-точно сж опредѣлени и за туй могатъ да са изучатъ твърдѣ лесно.

Астрономіята ни запознава съ свойствата и движеніето на небеснитъ тѣла; тя ни показва истиннитъ основи на міра, тъй да са каже, фундамента, на който са зижда природата, и обнема въ себѣ си висшія предметъ на изслѣдуваніето, достъпенъ на човѣческія духъ.

Физиката ни съобщава познания за общитъ причини и сили, отъ които зависятъ всички происходящи въ вещественния міръ общи явления и механически измѣненія.

Химіята ни запознава съ тѣзи условія, при които проститъ тѣла (елементи), взаимно като проникватъ, съединяватъ са; тя показва при какви условія са измѣнява вътрешната природа на тѣлата, тѣхния матеріаленъ съставъ, и при какви условія тѣлата получаватъ нови свойства.

Естественията история ни дава ясно понятие за свойствата на всичките отдѣлни вещественни предмети, произведени отъ природата, или съ други думи: запознава ни съ признаците или съ качествата на всичките естествени произведения. По-главните различія на тѣзи произведения, тя ги раздѣля на *органически* и на *органически*; къмъ първите причислява растеніята и животните, а къмъ вторите — каманьетъ или минералитъ и на това различіе основава дѣленіето на всичките природни произведения на *три царства*. Първото, което обнема въ себѣ си животните, се нарича *царство на животните*; второто, което съдържа растеніята, се именува *царство растително*, а третото, къмъ което принадлежатъ каманьетъ и минералитъ, носи названіе *царство на ископаемитъ*. Споредъ това и самата наука се раздѣля на три части или отдѣлни науки. Онѣзи нейна часть, която се занимава съ разглежданіето на животното царство, се нарича *Зоология*, онѣзи, която изучава растителното царство, — *Ботаника*, и най-подиръ онѣзи, предмета на която съставлява царство на ископаемитъ, — *Минералогія*.

Географіята или *земеописаніето* ни запознава съ свойствата на нашата земя, съ състояніето на повърхността ѝ и достопаблѣжителноститъ ѝ.

(Слѣдва)

Долното извлечение отъ рапорта за състояніето на народните училища въ Балчикскій окръгъ по прозбата ни, тукашния окръженъ инспекторъ, Г. Райновъ, благоволи да ни го достави, за което и крайно му благодаримъ редакцията. Желателно било би и другитъ негови събратія да ни поттѣха съ нѣкои свои кратки свѣдѣнія по народното образование въ повѣреннитъ имъ окръжия за да можатъ по-отблизо да се изучатъ нуждитъ и недостаткитъ на народнитъ училища; а това е по нашето мнѣніе

най-сгодня начинъ, по който ний ще можемъ да изучимъ мѣрките, които трѣба да се зематъ за подобреніето на народнитѣ училища.

РАПОРТЪ

за състояніето на народнитѣ училища въ балчикскія окръгъ.

Балчикскій окръгъ, споредъ статистиката на окръжния началникъ, състои отъ 74 села съ гл. градъ Балчикъ, отъ които 8 села иматъ училища, а 13 сж въ състояніе и желаятъ да издържатъ по едно училище за слѣдующата учебна година, а пъкъ останалитѣ поради своята малочисленность, нито иматъ училища нито пъкъ са въ състояніе да си направятъ здание за училища и да издържатъ учители. Изобщо, безъ да са ограничвамъ съ частни нѣкои случаи, ще кажа, че народното образование въ този окръгъ намѣрихъ въ твърдѣ незавидно положеніе. Причината на това не искамъ да припиша на бѣдността, която тука най-много са е въцарила 1) вслѣдствие отъ войната и 2) отъ минало-годишнія неурожай, а главно отъ голѣмото немареніе на селениитѣ къмъ училищнитѣ нужди, отъ тѣхното вкоренявало убѣжденіе, че училището е нѣщо, което и безъ него могатъ да прекаратъ въ животътъ си и че, ако и да е хубаво нѣщо ученіето, по думитѣ на селениитѣ, нѣ не е на сѣкото подаденіе (дарба отъ Бога). Спорѣдъ това наврѣдъ намѣрихъ училищата безъ печка, табли, дърва и безъ учебници, даже въ нѣкой си села, като на пр. въ с. Шабла, което е едно отъ първитѣ на този окръгъ, прозорцитѣ на училището още нетурени. Помѣщеніята на повечето селски училища сж бивши кахвенета или кръчмарници и тезгяхитѣ, заедно съ одроветѣ, послани съ рогозина, още стоятъ недигнати. На въпросътъ ми защо тѣзи работи не сж ги разстребили, получавамъ отговоръ отъ селянитѣ, че 1) притежателя не давалъ и 2) че така по-добрѣ и по-прилично било на стаята. Като изключимъ Каварненското, което намѣ-

рихъ, че го посылатъ самитѣ настоятели и караманлійското училище, сичкитѣ други послани сж съ прѣстъ, върху която още и поливатъ, когато мѣтатъ. Чиноветѣ на дѣцата сж много грубо направени и съвсѣмъ негодни за сѣданіе и заниманіе. Този недостатъкъ са забѣлязва въ сичкитѣ училища даже и въ градскитѣ, защото по тѣзи мѣста нѣма искусни мастори по тѣзи часть, а съ това сж занимаватъ тагаузитѣ и турцитѣ (арнаути). Както чистотата тѣй и отопленіето въ селскитѣ училища сж тѣй сжщо неудовлетворителни; дѣцата сами сп мѣтатъ и палятъ печката. За това всѣко дѣте е длѣжно да остане да мете, когато му дойде рѣдътъ, показанъ отъ учителя и още да домося всѣка сутренъ по едно дърво за печката. Може би отъ неудобността на помѣщеніята, които не сж добръ освѣтлени, отъ нечистія въздухъ и изобщо отъ противо-игиеническитѣ условія, на които са подчинява развитіето на дѣцата са е появила, съществуващата въ повечето селски училища, болестъ — трѣска, която тѣй много са распространила, щото е опасно да не са обрне на тифосъ; тѣй въ карапчанското училище отъ 25 ученика, 15 тѣхъ трѣскави. Освѣняъ това забѣлязва са още и заразата — краста.

Правото на селскитѣ общини, да сп избиратъ и условватъ учители сами, наврѣдъ е злоупотрѣбено. Тѣ, като са държатъ за убѣжденіето си, че учителя е като селски слуга, избиратъ хора за учители такива, които нѣматъ никакво срѣдство за препитаніе, като са ржководятъ, види са, отъ чувство-съжаленіе къмъ своя инаднжлъ събрать, който отпрѣди е ималъ 400 или 500 добитѣка или пѣкъ 2 или 3 плуга. Вслѣдствие на това повечето отъ сегашнитѣ учители на този окръгъ не сж друго нищо, освѣнъ бивши овчаре, чифчин, и нѣкои механеджін, които едва горѣ-долѣ рззбиратъ отъ четеніе, писаніе и смѣтаніе. По нѣйдѣ си са срѣщатъ и такива учители, които слушали въ Шуменъ педагогическитѣ курсове; нъ тѣ пѣкъ си съставили таквосъ

ѣдно мнѣніе за своето азъ, што то са считатъ за първи педагози. Въобще малцина са такива учители, които сж могли съзнателно да сж възползуватъ отъ горѣпоменжитѣ курсове, у повечето са забѣлязва едно само-мнѣніе и хвалба, които твърдѣ прозрачно изказватъ още при първѣ си разговорѣ. Има и такви сѣ учители, които за своето грѣмогласно и грубо пѣніе са държатъ отъ селенитѣ, макаръ и да не знае да обучава добрѣ дѣцата било по новата, било по старата метода. Освѣнъ това на вврѣдѣ учителитѣ сж още и селски писари, нѣщо което твърдѣ много спира успѣхѣтъ на училището и частно за възвишеніето на учителското званіе; защото въ случай на нѣкое си недоразумѣніе помежду селянитѣ, което (недоразумѣніе) може да са донесе въ окръжнія сждѣ, учителя непременно трѣба да присѣтствова въ сжда като свидѣтель при разглѣжданіето на дѣлото. Тѣй учителя отъ село Дуранъ-Кула, освѣнъ като почналъ занятіето си въ училището отъ 29 октомврій и слѣдвалъ до 21 поем. ами още и десетъ дена отъ означенното врѣме билъ въ Балчикъ по такъвзи случай въ сжда. На кратко да кажа: учителитѣ чѣсто са повикватъ отъ сжда при разглѣжданіето на нѣкоя селска работа, по нѣкогашъ и за частна, мѣжду двама или трима селени, само и само за да подтвърдятъ писаното си и да обеснятъ дѣлото на сжда отъ самото зачало, какъ е било и какъ е станѣло.

Споредъ това моля, Г-не Министре, да са распорѣдите предъ надлѣжното мѣсто, што въ подобни случаи да са доволствуватъ сждилищата ни само съ писменното обясненіе на учителя, защото не е възможно за сега да са отмѣни писарската длѣжностъ по общитѣ работи на селянитѣ отъ учителитѣ, тѣй като въ повечето села само кръчмаря, дѣдо пона и учителя сж грамотни хора. Тука трѣба да спомена още и за тѣзи учители, които сж нѣвци въ черкова и които въ нѣкой празникъ, непразнуемъ отъ училището, до обѣда немогатъ да са занимаватъ съ уроцитѣ си въ учили-

щето подъ предлогъ, че службата много са продължавала и послѣ службата трѣбвало да отиде съ дѣдо по-на на масло-свѣщеніе или водосвѣтъ по къщата. Освѣнитъ това тѣзи учители сж длжжи още и да държатъ тефтеритѣ на общината, възложената на свѣщенникитѣ длжностъ за статистиката на свадбитѣ, умрѣлитѣ, новороденнитѣ и пр., нѣща, които имъ твърдѣ много прииятствуватъ да са занимаватъ свободно съ предметитѣ си въ училището. Това самъ намѣрихъ въ Х. О. Пазарджикъ, когато приехтствувахъ на урокъ въ мъжкото училище при черковата „св. Георгій“ въ II и III отдѣленіе. Щомъ като влѣзохъ, учителя ако и да са постара да скрие черковнитѣ тефтери, нъ не бѣше никакъ възможно, тъй като масата бѣше натрупана съ бумаги, като въ нѣкоя канцелярія.

Училищни настоятели въ повечето села, които обиколихъ въ тѣзи си ревизія не сжществуватъ, а училищнитѣ дѣла завѣдва черковния епитропъ, който на рѣдко са случавя да бжде грамотенъ, и то избранъ отирѣди „мурабето“, както казватъ селянитѣ, безъ всякакви книги за приходитѣ и расходитѣ, било по училищни, било по черковни нужди. Отъ това и на учителитѣ не са плаща редовно и не са доставляватъ потребноститѣ на училището на врѣме; защото епитрона или настоятеля, като избрани безъ всякакви задълженія или отговорностъ, — въ случай на нередовноститѣ на общитѣ работи по училищата, вършатъ си работата съ черковнитѣ пари преспокойно, а за учителя или за училищна нужда въ краенъ случай едва са погрижватъ, и то ако са случи нѣкой отъ чиновникитѣ въ селото имъ, който да ги подбутне настоятелно, като ги заплаши съ штрафъ; както на пр. е станжло постиланіето на Каварненското училище съ дъски по иницијативата на Балчикскій бухгалтеръ. Платекитѣ на учителитѣ сж плащатъ съвсѣмъ нередовно: има учители, които иматъ да зематъ отъ селѣнитѣ си още отъ минала годишната

платка (отъ 1878 год.). Въ нѣкои села плащатъ на учителя си на 6-тъ мѣсеца вѣднажъ, а нѣкъ въ други ако учителя не стресне селѣнитѣ съ оставката си и ако той самъ не трѣгне отъ кѣща на кѣща съ опи-тропа, да събира по единъ или по два шиника жито или пчмикъ, то той нѣма да си получи паритѣ и за цѣлата година както слѣдва. По този начинъ учителя отъ с. Гаргалжкѣ едва е можалъ да събере нѣколко рубли за Коледа.

Относително окръжнитѣ училищни съвѣти още отъ Балчикъ Ви съобщихъ телеграфически, че ги намѣрихъ недѣйствующи и просяхъ тѣхното подновяваніе. Най-главната причина, по която просяхъ възобновленіето имъ е, че настоятелитѣ на рѣченнитѣ съвѣти, като прибрали паритѣ на селянитѣ отъ продажбата на механитѣ имъ, престанали да дѣйствуватъ и са отказватъ да дадѣтъ паритѣ на селскитѣ училища. Тѣй на пр. Балчикскій окръженій училищенъ съвѣтъ длѣжи на селянитѣ 1000 и повече франга, които казва, че изживилъ ужъ при преправката на Балчикското училище и сега при постояннитѣ исканія на селянитѣ да имъ дадѣтъ паритѣ, тѣ са отказватъ, че такъвъ съвѣтъ не съществува.

Най-подирѣ трѣба да спомена още и за инострани-нитѣ училища на този окръгъ, положеніето на които и отъ нашитѣ е по-долне. Частно за гагаускитѣ училища, които сѣ покровителствували отъ Варненскія гръцкій епископъ, който имъ условвалъ учители и имъ испращалъ даромъ класни пособия, трѣба да Ви явя че предписаніето на министерството относително въвежданіето на язка ни въ поменѣтитѣ училища е съ-всемъ непреложимо, ако не са зематъ мѣрки отъ над-лѣжното мѣсто за елираніето на това гръцко пропаган-дированіе, което на много мѣста е размирило селянитѣ и ги е довело до такава вражда, която вредно са от-зовава на общитѣ интереси на самитѣ селяни. По ви-димому гагауситѣ много желаятъ да обучаватъ дѣцата

си по български, нъ тѣ са боятъ да приематъ въ училищата си языка ни, защото са страхуватъ отъ своя архипастиръ — да не би да ги афореса, както това е направилъ въ г. Варна съ нѣкой отъ гражданитѣ. Освенъ това, той въ преди двамѣсечното си обикаляніе по епархіята си, — както ми заявиха селянитѣ отъ с. Ялж-Ючъ-орманъ (Балчикско) — проповѣдвалъ нѣща твърдѣ неприятни най-подиръ за достойнството на правителството ни. Тѣй на пр. съвѣтвалъ селянитѣ по никакъвъ начинъ да не изучаватъ „гяурскій языкъ“. Послѣ, имамъ честь частно да ви донеса, Г-не Министре, за каварненскитѣ гагаузи, че твърдѣ неблагоугодно са отнесоха къмъ обявенитѣ отъ мене Ваши предписанія: 1) за инспекцията на училищата имъ отъ окръжния инспекторъ и 2) за въвежданіето на языка ни въ училищата имъ. Тѣй единъ отъ тѣхнитѣ училищници настоятели, въ мое присѣдствіе, предъ сичкитѣ членове на тѣхното и българското настоятелство са осмѣли да произнесе твърдѣ грубо че: „нашето правителство не било въ състояніе да ги накара да изучаватъ языка му, тѣй като отъ мѣстото (?) имъ било рѣшено, като какъвъ языкъ тѣ треба да изучаватъ“. Освѣнтъ това тѣ, въ смутното време на отечеството ни, по заявленіето на каварненскитѣ българи, безъ позволеніето на Правителството, обсебили една турска джамія, въ която сега са помѣщава училището имъ. За сега българското училище са помѣщава въ една турска тъмна къща съ единъ учителъ и съ 60 учащи, раздѣлени на двѣ отдѣленія, поради теснотіята на стантѣ.

При първия номеръ са дава още една кола, на Г-да спомощниците, отъ съчиненіето на проф. Джона Стюарта Блеки, като въ даръ, и редакціята обѣщава презъ всѣки три—четири номера да придружава слѣдующія съ по една кола. Тѣзи коли ще съставляватъ особенни книжки, отъ които първата ще бѣде САМО-ВЪСПИТАНІЕТО на БЛЕКИ.
